

Odmowa rejestracji związku zawodowego rolników indywidualnych

Manole i „Romanian Farmers Direct” przeciwko Rumunii (wyrok - 16 czerwca 2015r., Izba (Sekcja III), skarga nr 46551/06)

Skarżącymi byli Beneamin Manole oraz 48 innych rolników. W okresie przed 2003 r. w Rumunii pracownicy samozatrudnieni byli uprawnieni do tworzenia związków zawodowych. Zmiana dokonana w 2003 r. spowodowała, że od tego czasu mogli wyłącznie przyłączyć się do nich, nie mogli ich natomiast tworzyć. W rezultacie wnioszek Manole o zarejestrowanie „Romanian Farmers Direct” jako związku zawodowego (Sindicatul Agricultorilor „Cultivatorii Directi din România”) został oddalony. 30 maja 2006 r. sąd rejonowy utrzymał w mocy postanowienie o odmowie potwierdzając, że wyłącznie pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę i funkcjonariusze publiczni mogą tworzyć związki zawodowe, a rolnicy i inne osoby samozatrudnione mogą się jedynie przyłączyć się do związków już istniejących.

W skardze do Trybunału skarżący zarzucili, że odmowa zarejestrowania przez sądy rumuńskie ich związku rolników oznaczała naruszenie prawa do stowarzyszania się (art. 11 Konwencji).

W związku z zarzutem rządu, że skarga była niezgodna z Konwencją *ratione personae* Trybunał przypomniał, że stowarzyszenie rozwiązane albo któremu odmówiono rejestracji może wnieść za pośrednictwem swoich przedstawicieli skargę kwestionującą takie decyzje. W tym przypadku chodziło o odmowę rejestracji. W reakcji na nią związek wystąpił prawidłowo ze skargą do Trybunału za pośrednictwem swojego przewodniczącego i upoważnionego w tym zakresie wyznaczonego przedstawiciela w osobie pana Manole. Zarzut musiał więc zostać odrzucony.

Zgodnie z orzecznictwem wolność związkowa nie jest prawem niezależnym, ale stanowi szczególny aspekt wolności stowarzyszania się uznanej w art.11 Konwencji. Istotnym celem tego artykułu jest ochrona jednostki przed arbitralnymi ingerencjami władz publicznych w korzystanie z praw nim objętych. Może z niego wynikać również pozytywny obowiązek zapewnienia możliwości skutecznego z nich korzystania.

W swoim orzecznictwie Trybunał zawarł niewyczerpującą listę elementów stanowiących o wolności związkowej, wśród nich m.in. prawo do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych.

Nawet, jeśli Konwencja nie zawiera precyzyjnej definicji pojęcia „związek zawodowy”, poza ogólnym wskazaniem, że chodzi o stowarzyszenie mające bronić interesów swoich członków, w większości spraw badanych przez Trybunał chodziło o pracowników, a bardziej ogólnie - o osoby pozostające w „stosunku pracy”.

Ze względu jednak na delikatny charakter kwestii społecznych i politycznych związanych z poszukiwaniem właściwej równowagi konkurujących ze sobą interesów i uwzględniając znaczne różnicowanie systemów krajowych pod tym względem, państwa Konwencji korzystają z szerokiej swobody sposobu zapewnienia wolności związkowej i umożliwienia związkom ochrony interesów zawodowych swoich członków.

Trybunał przypomniał wreszcie, że art.11 Konwencji w części odnoszącej się do wolności związkowej stosuje w świetle dokumentów międzynarodowych w tej dziedzinie, a w szczególności konwencji MOP.

Ust.2 art.11 nie wyklucza żadnej kategorii zawodowej z prawa do stowarzyszania się chronionego w tym przepisie. W tym przypadku - w zakresie, w jakim skarżącym odmówiono zarejestrowania się jako stowarzyszenie typu związkowego - Trybunał uznał, że doszło do ingerencji państwa w korzystanie z praw zagwarantowanych w art.11.

Na podstawie przepisów o związkach zawodowych obowiązujących w okresie złożenia wniosku o rejestrację wyłącznie osoby zatrudnione i funkcjonariusze publiczni mieli prawo do zakładania organizacji związkowych, co wykluczało niezależnych rolników.

Ingerencja była przewidziana przez prawo i została podjęta w uprawnionych celach obrony porządku ekonomicznego i społecznego przez zachowanie różnicy prawnej między związkami zawodowymi i innymi różnego typu stowarzyszeniami.

Kwestii konieczności tej ingerencji w społeczeństwie demokratycznym Trybunał nie mógł badać bez uwzględnienia istotnych dokumentów międzynarodowych, w szczególności konwencji MOP. W tym kontekście, nie była konieczna ratyfikacja przez państwo zespołu dokumentów odnoszących się do konkretnej dziedziny. Wystarczy, że takie istotne dokumenty wskazują na stałą ewolucję norm i zasad obowiązujących w prawie międzynarodowym i potwierdzają istnienie w danym zakresie w nowoczesnych społeczeństwach wspólnoty opinii.

Główne dokumenty prawne międzynarodowe w tej dziedzinie to konwencja nr 87 MOP dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, konwencja nr 141 MOP dotycząca organizacji pracowników rolnych oraz konwencja nr 11 MOP o prawie zrzeszania się i koalicji pracowników rolnych. Rumunia ratyfikowała tę ostatnią konwencję w 1930r. Zgodnie z jej art.1 państwa członkowskie MOP, które ratyfikowały ją, zobowiązały się zapewnić wszystkim osobom zatrudnionym w rolnictwie te same prawa do zrzeszania się i koalicji co pracownikom przemysłowym, jak również do uchylecia regulacji ograniczających w tym zakresie prawa pracowników rolnych.

W tym przypadku Trybunał zauważył, że w owym czasie rolnicy pracujący na własny rachunek korzystali z tych samych praw do stowarzyszania się, co wszystkie inne osoby pracujące na własny rachunek albo wykonujące wolny zawód, w przemyśle albo w innym sektorze ekonomicznym. Jak podkreślił sąd rejonowy w Galați w postanowieniu z 30 maja 2006r., podobnie, jak inni pracujący na własny rachunek, skarżący oraz inne osoby, które założyły związek jako rolnicy pracujący niezależnie, mogli przyłączyć się do związków, nie mogli jednak ich tworzyć.

Ze względu na delikatny charakter kwestii społecznych i politycznych związanych z zatrudnieniem w rolnictwie oraz uwzględniając znaczne różnice między systemami krajowymi w tym zakresie, Trybunał uznał, że państwa korzystają z szerokiej swobody sposobu zapewnienia wolności stowarzyszania się niezależnych rolników. M.in. przypomniał, że na podstawie aktualnie obowiązującego ustawodawstwa, a więc ustawy nr 62/2011 w sprawie dialogu społecznego, która zastąpiła dotychczas obowiązującą ustawę nr 54/2003, prawo do tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich mają rolnicy zatrudnieni jako pracownicy i członkowie spółdzielni.

Trybunał zauważył, że stosowanie istotnych w tej sprawie konwencji MOP – będące procesem żywym – było przedmiotem kontroli ze strony właściwych organów tej organizacji. Odnotował w tym zakresie uwagi komisji ekspertów ds. stosowania konwencji i zaleceń (CEACR) MOP przyjęte w 2012r. i opublikowane w 2013r. odnoszące się do stosowania

przez Rumunię konwencji nr 87. Ze względu na nie Trybunał nie znalazł wystarczających, aby uznać, że uniemożliwienie rolnikom pracującym na własny rachunek tworzenia związków zawodowych oznaczało naruszenie art.11 Konwencji.

Zauważył, że obowiązujące wówczas ustawodawstwo, podobnie jak obecne, nie ograniczało w żaden sposób prawa skarżących do tworzenia stowarzyszeń zawodowych. Trybunał nie dysponował w tym przypadku żadnym elementem rodzącym wątpliwości, czy stowarzyszenie, które zainteresowani mogli utworzyć na podstawie rozporządzenia rządu nr 26/2000 nie miałyby uprawnień istotnych dla obrony zbiorowych interesów jego członków przed władzami publicznymi.

Trybunał wywnioskował z tego, że ustawodawstwo krajowe przyznaje organizacjom zawodowym rolników prawa istotne dla obrony interesów ich członków przed władzami publicznymi, bez potrzeby w tym celu formy związków zawodowych, zarezerwowanej dla pracowników za wynagrodzeniem i członków spółdzielni, w rolnictwie, podobnie jak w innych sektorach gospodarki.

Odmowa zarejestrowania przez sąd związku skarżącego nie wykroczyła poza granice swobody, z której korzystają władze krajowe w tej dziedzinie i w rezultacie nie była ona nieproporcjonalna. Trybunał uznał, że nie było naruszenia art.11 Konwencji (jednogłośnie).

Uwagi:

Kwestie tego rodzaju dosyć rzadko pojawiają się na wokandzie Trybunału, zwłaszcza jeśli chodzi o organizacje rolników.